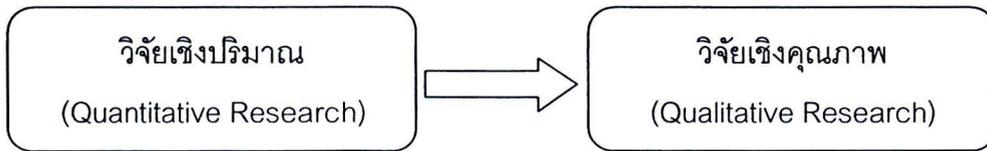

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังสูงอายุ: กรณีศึกษาเรือนจำกลางและทัณฑสถานหญิง พิษณุโลก ในครั้งนี้เป็นลักษณะการวิจัยรูปแบบผสม (Mixed methodology) ทำการวิจัยแบบทำตามลำดับก่อนหลัง (sequential design) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณก่อน แล้วให้ประโยชน์จากผลการวิจัยเชิงปริมาณมาออกแบบการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพตามหลัง เพื่อขยายความหรืออธิบายข้อค้นพบเพิ่มเติมจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่

การวิจัยแบบผสม (รูปแบบตามลำดับก่อนหลัง)

ภาพ 2 แสดงรูปแบบการวิจัยแบบผสม

วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ 2 วิธี คือ

1. การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร รายงานการประชุมและผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและสมมติฐานในการศึกษา รวมทั้งเพื่อใช้สร้างคำถามและตัวเลือกในแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือในการศึกษาในครั้งนี้

2. ศึกษาภาคสนาม (Field Research) โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรผู้ต้องขังสูงอายุ

ประชากรกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรในการศึกษาในครั้งนี้ คือ บุคคลที่เป็นผู้ต้องขังที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวนทั้งสิ้น 161 คน ภายในเรือนจำกลางและทัณฑสถานหญิงพิษณุโลก ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณลักษณะของประชากร ดังนี้

1. เป็นผู้ที่สามารถพูดจาโต้ตอบ สื่อสารกันได้
2. เป็นผู้ที่สมัครใจและยินดีให้ความร่วมมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำความรู้ที่ได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยเหล่านั้นมาสร้างเป็นแบบสอบถาม โดยครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการจะศึกษาแล้วนำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

แบบสอบถามที่ใช้แบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มประชากรเป้าหมายที่จะศึกษาในเรื่องอายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพก่อนต้องโทษ รายได้ก่อนต้องโทษ สถานภาพสมรส สภาพร่างกาย โรคประจำตัว ภูมิลำเนา ก่อนต้องโทษ ประเภทความผิด จำนวนคู่คดี ความเกี่ยวข้องเป็นกำหนดโทษที่ได้รับ จำนวนครั้งที่ถูกจำคุก ลำดับชั้น และการติดต่อกับครอบครัวและญาติพี่น้อง เป็นคำถามปลายปิดโดยให้ผู้ตอบเลือกตอบคำถามในกรอบที่กำหนดไว้

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับลักษณะการดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุในด้านปัจจัยขั้นพื้นฐาน ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่มฯ และด้านการบริการและการสงเคราะห์ ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดโดยใช้มาตรวัดระดับความคิดเห็นแบบ (Likert Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำกลางและทัณฑสถานหญิงพิษณุโลก ประกอบด้วยด้านร่างกาย ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดโดยใช้มาตรวัดระดับความคิดเห็นแบบ (Likert Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

สำหรับการแปลความหมายระดับความคิดเห็น ใช้เกณฑ์การแปลความหมายดังนี้ คือ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2548, หน้า 42)

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง	4.51-5.00	ความหมาย	มากที่สุด
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง	3.51-4.50	ความหมาย	มาก
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง	2.51-3.50	ความหมาย	ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.51-2.50	ความหมาย	น้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.00-1.50	ความหมาย	น้อยที่สุด

การทดสอบเครื่องมือ

ก่อนนำแบบทดสอบไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากร ผู้ศึกษาจะทำการทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของแบบทดสอบโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ

1. การทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย

1.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนตรี กรรพุมมาลย์ อาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

1.2 นายเรืองศักดิ์ สุวารี ผู้บัญชาการเรือนจำกลางพิษณุโลก

1.3 นางบุษบา ศักรวงกูร ผู้อำนวยการพัฒนสถานหญิงพิษณุโลก

โดยผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวช่วยตรวจสอบแก้ไขให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จากนั้นนำผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item - Objective Congruence) โดยกำหนดคะแนนสำหรับการพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อดังนี้

ให้ +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

ให้ 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

ให้ -1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

เมื่อได้ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านแล้วนำไปคำนวณค่า IOC ตามสูตรดังนี้ (Rovinelli and hambleton, 1997 อ้างอิงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2539, หน้า 249)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความถามกับจุดประสงค์

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์ในการเลือกข้อความถามพิจารณาจากค่า IOC ถ้ามีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ขึ้นไป แสดงว่าข้อความถามนั้นวัดได้ตรงกับจุดประสงค์ ซึ่งเป็นข้อความถามที่ใช้ได้ หากต่ำกว่า 0.5 แสดงว่าข้อความถามนั้นไม่ได้วัดตรงกับจุดประสงค์ ควรพิจารณาปรับปรุงหรือตัดทิ้ง และจากการทดสอบผลปรากฏว่าคำถามทุกข้อมีค่ามากกว่า 0.5 แสดงว่าข้อความถามดังกล่าวนี้วัดได้ตรงกับจุดประสงค์ ผู้วิจัยจึงได้นำแบบสอบถามทั้งหมดไปดำเนินการทดสอบความเชื่อมั่นต่อไป

2. การทดสอบความเชื่อมั่นของเนื้อหา (Content Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้ต้องขังสูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิง จำนวน 30 คน ภายในเรือนจำกลางนครสวรรค์ และนำแบบสอบถามที่ได้มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -coefficient) ของครอนบาค ซึ่งมีสูตรดังนี้ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2551, หน้า 248)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s^2} \right]$$

α แทน สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

k แทน จำนวนข้อความถาม

s_i^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนเป็นรายข้อ

s^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับ

ในการคำนวณค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ได้ผลการวิเคราะห์เท่ากับ 0.89 หลังจากคำนวณค่าแล้วผู้วิจัยได้ปรับปรุงข้อความถามอีกครั้ง และได้เพิ่มเติมข้อความถามบางข้อลงไปให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นจึงนำไปเก็บข้อมูลกับประชากรกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขออนุญาตรวบรวมข้อมูล โดยทำหนังสือผ่านคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ถึงผู้บัญชาการเรือนจำกลางและผู้อำนวยการทัณฑสถานหญิงพิษณุโลก เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอความร่วมมือในการทำการศึกษารวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรเป้าหมายภายในเรือนจำกลางและทัณฑสถานหญิงดังกล่าว

2. เมื่อผู้บัญชาการเรือนจำกลางและผู้อำนวยการทัณฑสถานหญิงพิษณุโลกตอบอนุญาต ผู้วิจัยจึงแจ้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายควบคุมเพื่อเตรียมการนัดแนะในการจัดเตรียมวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ของการศึกษา ตลอดจนรายละเอียดของแบบสอบถามให้ผู้ต้องขังสูงอายุได้ทราบ และดำเนินการสอบถามข้อมูลผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลด้วยตนเองเนื่องจากเป็นผู้ต้องขังสูงอายุ อาจจะติดขัดด้วยเรื่องการอ่านหนังสือไม่ออก สายตาไม่ดี หรือการตีความหมายของคำถามไม่ถูกต้อง เป็นต้น

4. เมื่อได้แบบสอบถามครบถ้วนแล้ว ก็ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลในแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปทำการวิเคราะห์ประมวลผลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากผู้วิจัยทำการแจกแบบสอบถามและรวบรวมแบบสอบถามจากการตอบของกลุ่มประชากรเป้าหมายมาแล้ว ผู้วิจัยจะได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นจะทำการกำหนดหมายเลขประจำแบบสอบถาม (การลงรหัส Coding) เพื่อเตรียมนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกสถิติที่เหมาะสมกับระดับการวัดและประเภทของตัวแปร ดังต่อไปนี้

1. ใช้ค่าอัตราส่วนร้อยละ (Percentage) ของคำถามเกี่ยวกับข้อมูลและข้อคำตอบในคำถามปลายปิดให้เลือกตอบ โดยแยกหาค่าร้อยละเป็นรายข้อ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยายข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

2. ใช้ค่าเฉลี่ยนำหน้าความคิดเห็นของประชากรที่ศึกษา โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ในข้อคำตอบของคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าทุกข้อ

3. ใช้ค่าการกระจายน้ำหนักของคำตอบ โดยการหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
4. ใช้การวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson product-moment correlation coefficient)

วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – Depth Interview) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้ คือ

1. สภาพภูมิหลังของผู้ต้องขังสูงอายุ เรื่องราวความเป็นมาเป็นไปของผู้ต้องขังสูงอายุที่เกิดขึ้นที่ผ่านมาก่อนหน้านี้ สภาพการดำเนินชีวิต ครอบครัว อาชีพ ความสัมพันธ์ทางสังคม รวมถึงประสบการณ์ที่ผ่านมาของผู้ต้องขังสูงอายุ

2. ลักษณะการดำเนินชีวิตประจำวัน กิจกรรมต่างๆ ที่ปฏิบัติในแต่ละวัน ความรู้สึก ความคิด ความคาดหวังและมุมมองที่มีต่อตนเอง ตลอดจนการได้รับการดูแลจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ

3. สภาพปัญหาและความต้องการของผู้ต้องขังสูงอายุในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ ให้มีความละเอียดยิ่งขึ้นจากผู้ต้องขังสูงอายุรายสำคัญ ต่อเนื่องจากกระบวนการขั้นตอนเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มเลือกแบบเจาะจง ซึ่งมีเกณฑ์ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (Key informants) ดังนี้ คือ

3.1 เป็นผู้ต้องขังสูงอายุที่กระทำผิดตั้งแต่วัยฉกรรจ์และต้องโทษอยู่ในเรือนจำและทัณฑสถานจนเข้าสู่วัยสูงอายุ

3.2 เป็นผู้ต้องขังสูงอายุที่กระทำผิดบ่อยครั้งและเข้าออกเรือนจำและทัณฑสถานซ้ำแล้วซ้ำอีก

3.3 เป็นผู้ต้องขังสูงอายุที่กระทำผิดขณะที่เข้าสู่ช่วงวัยสูงอายุแล้ว

เครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วย

1. แนวคำถามในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) ประกอบด้วยประเด็นตามกรอบเนื้อหาซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจซึ่งและต้องอาศัยความละเอียดและลึกของข้อมูล โดยเป็นเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์จากผู้เชี่ยวชาญชุดเดียวกันจากการตรวจสอบในขั้นของกระบวนการเชิงปริมาณ

2. สมุดบันทึกข้อมูล (Field Notes) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยบันทึกเหตุการณ์อย่างย่อๆ ที่ได้จากการลงสนาม สำหรับช่วยจำเพื่อใช้ประกอบการสรุปและวิเคราะห์ผลการวิจัย และตรวจฉบับที่กั้นทีหลังการสัมภาษณ์แล้วเพื่อกันลืม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยเริ่มจากขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การเข้าสนาม (Field) ผู้วิจัยได้เริ่มเข้าพื้นที่โดยเริ่มจากการทำหนังสือถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขออนุญาตทำการลงพื้นที่ ใ้แจ้งความจำนงและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ผู้ให้ข้อมูลรับทราบและยินยอมเข้าร่วมวิจัย

2. สร้างสัมพันธภาพกับ ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ โดยการสนทนาเรื่องทั่วๆ ไปที่ผู้ให้ข้อมูลสนใจก่อน

3. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามข้อคำถามที่เตรียมไว้ โดยใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 45 นาที ต่อ 1 คน เนื่องจากเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกและข้อมูลที่ได้มีผลกระทบต่อตัวผู้ให้ข้อมูล ดังนั้นการจะให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นจริง จึงต้องใช้เวลาในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูลและเมื่อสัมภาษณ์เสร็จแต่ละครั้งจะมีการสรุปประเด็นสำคัญให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้อง

4. พิจารณาทบทวนดูว่าคำตอบไดยังไม่สมบูรณ์ หากพบว่ายังได้คำตอบไม่ชัดเจน จะย้อนถามใหม่ในเชิงทบทวนให้เรียบร้อยก่อนที่จะเลิกสัมภาษณ์

5. ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูล เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำข้อมูลที่ได้ทำการตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล เพื่อดูว่าคำตอบที่ได้สามารถตอบปัญหาการวิจัยได้ชัดเจน ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษาหรือไม่ ในการตรวจสอบข้อมูลจะทำการตรวจสอบทุกครั้งที่ทำการศึกษาข้อมูล และมีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อความสะดวกในการแยกแยะประเภทและจัดหมวดหมู่ของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลจะกระทำไปพร้อมกับการรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาในการทำวิจัย โดยกระทำการจัดระเบียบข้อมูลเพื่อทำให้ข้อมูลเป็นระเบียบทั้งในทางกายภาพและในทางเนื้อหา เพื่อพร้อมที่จะแสดงและนำเสนออย่างเป็นระบบได้ จากนั้นมีการแสดงข้อมูลเพื่อนำเสนอข้อมูลในรูปของการพรรณนา อันเป็นผลมาจากการเชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วเข้าด้วยกัน และหาข้อสรุป ตีความและตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นของผลการวิจัยว่ามีความน่าเชื่อถือเพียงใด โดยสรุปและตีความหมายออกมาอยู่ในรูปของ

คำอธิบาย หลังจากนั้น ข้อมูลและผลการวิจัยข้อมูลทั้งหมด ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์เป็นภาพรวม เชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุในด้านต่างๆ และนำผลการวิจัยมาเขียนเป็นรายงานต่อไป

การตรวจสอบข้อมูล

ในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพการตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือของงานวิจัยถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น การตรวจสอบข้อมูลผู้วิจัยจะใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation check) ซึ่งมีวิธีการดังต่อไปนี้

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation check) คือ การตรวจสอบว่าข้อมูลที่เก็บรวบรวมมานั้นมีความถูกต้องหรือไม่ การตรวจสอบนั้นผู้วิจัยอาศัยการตรวจสอบจากแหล่งที่มาของข้อมูลดังนี้

1.1 แหล่งข้อมูล การสัมภาษณ์นั้นผู้วิจัยไม่ใช้ผู้ให้ข้อมูลซ้ำคนเดิม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและเป็นการประเมินข้อมูลว่ามีการเปลี่ยนแปลง เมื่อตรวจสอบแล้วได้ข้อมูลเหมือนเดิมทุกครั้งแสดงว่า ข้อมูลนั้นเชื่อถือได้ แต่หากข้อมูลที่ได้มีความขัดแย้งกัน ผู้วิจัยจะเข้าไปในหน่วยงานอีกครั้งเพื่อเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เพิ่มเติม

1.2 แหล่งสถานที่ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนเดิมในสถานที่ที่แตกต่างกัน แล้วสังเกตความเหมือนหรือความแตกต่างของข้อมูล หากข้อมูลมีความเหมือนกันถือว่ามีความเที่ยงตรง

1.3 แหล่งเวลา การสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลเดิมในเวลาที่แตกต่างกัน โดยการถามซ้ำในคำถามเดิม

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation check) การรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์พร้อมทั้งการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเพื่อนำพฤติกรรมที่สังเกตพบ ตลอดจนปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาเชื่อมโยงว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร หลังจากนั้นก็จะมีการซักถามผู้ให้ข้อมูลอีกครั้งเพื่อความถูกต้องของข้อมูล

การสรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

หลังจากที่ได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่เกิดขึ้นมาแล้วเสนอผลการศึกษา โดยวิธีการหาค่าทางสถิติในงานวิจัยเชิงปริมาณและวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ในงานวิจัยเชิงคุณภาพแล้วก็จะดำเนินการสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย โดยนำมาเปรียบเทียบกับแนวคิดทฤษฎีและเอกสารทางวิชาการที่ศึกษามาแล้วว่าสอดคล้องกันหรือไม่ อย่างไร พร้อมทั้งแสดงข้อเสนอแนะในการวิจัย

หน่วยในการวิเคราะห์

หน่วยในการวิเคราะห์ คือ บุคคลที่เป็นผู้ต้องขังที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 14 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive)

การพิทักษ์สิทธิผู้เข้าร่วมวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิตผู้ต้องขังสูงอายุ: กรณีศึกษาเรือนจำกลางและทัณฑสถานหญิง พิษณุโลก” ครั้งนี้ เนื่องจากทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีเก็บแบบ สอบถาม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและครอบครัวของผู้ให้ข้อมูลจึงต้องคำนึงถึง ศักดิ์ศรีและผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น ผู้ศึกษาจำเป็นต้องชี้แจงให้ผู้ให้ข้อมูลทราบว่าผู้ให้ข้อมูลมี สิทธิ์ที่จะตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมการศึกษากครั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลสามารถถอนจากการศึกษา ในระหว่างดำเนินการได้ตลอดเวลาและคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมด จะไม่มีการเปิดเผย ให้เกิดผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่ประการใด การนำเสนอข้อมูลจะเสนอในภาพรวม เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษาเท่านั้น และโครงร่างการวิจัยรวมถึงเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะเสนอเรื่องให้คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อพิจารณาถึงประเด็นจริยธรรมการวิจัยต่อไป